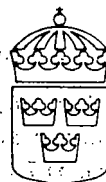

Utbildningsutskottets betänkande

1988/89:UbU14

Anslag till utlandsskolor, m.m.

1988/89
UbU14

ÅTTONDE HUVUDTITELN

I detta betänkande behandlas förslag som regeringen förelagt riksdagen i proposition 1988/89:100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkterna B 12. Bidrag till svensk undervisning i utlandet m.m., B 13. Sameskolor, B 14. Specialskolan m.m.: Utbildningskostnader, B 15. Specialskolan m.m.: Utrustning m.m., B 16. Bidrag till driften av särskolor m.m. och B 17. Kostnader för viss personal vid statliga realskolor jämte motionär.

Propositionen

1. Bidrag till svensk undervisning i utlandet m.m.

Regeringen har under punkt B 12 (s. 78–80) föreslagit att riksdagen till Bidrag till svensk undervisning i utlandet m.m. för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 44 091 000 kr.

2. Sameskolor

Regeringen har under punkt B 13 (s. 81–83) föreslagit

1. att riksdagen godkänner vad som i propositionen här förordats om tilldelning av lärarresurser,
2. att riksdagen till Sameskolor för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 17 686 000 kr.

3. Specialskolan m.m.: Utbildningskostnader

Regeringen har under punkt B 14 (s. 83–85) föreslagit att riksdagen till Specialskolan m.m.: Utbildningskostnader för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 240 044 000 kr.

4. Specialskolan m.m.: Utrustning m.m.

Regeringen har under punkt B 15 (s. 86) föreslagit att riksdagen till Specialskolan m.m.: Utrustning m.m. för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 7 152 000 kr.

5. Bidrag till driften av särskolor m. m.

1988/89:UbU14

Regeringen har under punkt B 16 (s. 86–90) föreslagit att riksdagen till Bidrag till driften av särskolor m.m. för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 710 555 000 kr.

6. Kostnader för viss personal vid statliga realskolor

Regeringen har under punkt B 17 (s. 90) föreslagit att riksdagen till Kostnader för viss personal vid statliga realskolor för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 1 000 kr.

Motionerna

1988/89:Ub260 av Olof Johansson m.fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om kvalitetsfrågorna i skolan och anpassning av läromedlen för handikappade.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:So252.

1988/89:Ub276 av Larz Johansson m.fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svensk undervisning i utlandet.

1988/89:Ub817 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

29. att riksdagen under anslaget B 12. Bidrag till svensk undervisning i utlandet m.m. anslår ett belopp som är 5 milj.kr. högre än det regeringen föreslagit.

1988/89:Ub829 av Charlotte Branting och Barbro Sandberg (båda fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kravet på att lärare som undervisar döva och hörselskadade inom en femårsperiod skall ha kompetens att undervisa med stöd av teckenspråk.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om grundskolelärarnas ökade möjligheter att lära sig teckenspråk.

Utskottet

1. Bidrag till svensk undervisning i utlandet m. m.

Statsbidrag till svensk undervisning i utlandet utgår enligt förordningen (1978:591) om statsbidrag till svensk undervisning i utlandet (omtryckt 1988:830, ändrad 1988:1049).

Statsbidrag till utlandsskolor utgår i form av bidrag till kostnader för lärarlöner med belopp som i princip motsvarar lönen för motsvarande lärartjänst vid svensk grundskola (grundresurs) samt för kompletterande

undervisningstimmar (kompletteringsresurs). Bidrag till skolans lokalkostnader utgår med 60 % av årskostnaden för nödvändiga undervisningslokaler. Statsbidrag i form av särskilt driftbidrag utgår med 16 % av lönekostnader och vissa pensionskostnader. Vidare utgår statsbidrag till korrespondensundervisning, kompletterande svensk undervisning och svensk undervisning vid internationell skola.

Regeringen har den 7 april 1988 uppdragit åt skolöverstyrelsen (SÖ) att göra en översyn av undervisningen på högstadienivå vid de svenska utlandsskolorna. Uppdraget skall redovisas senast den 1 september 1989.

I motion 1988/89:Ub276 (c) yrkande 17 föreslås att den *svenska skolan i Costa del Sol (Fuengirola) i Spanien* bör få bedriva *högstadiundervisning*. Motionärerna anser att undervisningen på låg- och mellanstadierna redan har en sådan omfattning att det är väl motiverat att få starta *högstadiundervisning*. SÖ:s översyn av undervisningen på högstadienivå vid de svenska utlandsskolorna behöver inte avvaktas.

Utskottet vill erinra om att riksdagen beslutat (prop. 1987/88:100, 1987/88:UbU14, rskr. 1987/88:304) om nya bestämmelser om statsbidrag till svensk undervisning i utlandet. När det gäller *högstadiundervisning* bedrivs den vid de flesta utlandsskolorna i form av korrespondensundervisning med handledning. Reguljärt *högstadium* finns endast vid fem utlandsskolor. Mot denna bakgrund har regeringen gett SÖ i uppdrag att närmare utreda i vilken form undervisningen på högstadienivå skall bedrivas och lämna förslag till förbättringar av statsbidraget.

Utskottet anser att det finns skäl att avvakta resultatet av SÖ:s utredningsuppdrag, innan beslut fattas om *högstadiundervisning* på nya orter. Med hänvisning härtill avstyrks motion 1988/89:Ub276 yrkande 17.

I motion 1988/89:Ub817 (fp) yrkande 29 framhålls att de svenska skolorna i utlandet fyller en stor uppgift för de svenskar som arbetar och lever i andra länder. Enligt motionärerna har dessa skolor dock mycket knäppa resurser och föräldrarnas insatser är oftast avgörande för skolornas existens. När det gäller *anslagsbeloppet* bör, enligt motionärerna, 5 milj.kr. anvisas utöver regeringens förslag.

Enligt utskottets uppfattning bör SÖ:s redovisning av uppdraget avvaktas. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:100 och med avslag på motion 1988/89:Ub817 yrkande 29 till Bidrag till svensk undervisning i utlandet, m.m. för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 44 091 000 kr.

2. Sameskolor

Bestämmelser om tilldelning av lärarresurser finns i förordningen (1984:68, ändrad 1988:158) om tilldelning av lärarresurser vid sameskolan, som gäller under försöksperioden 1984/85–1988/89.

I årets budgetproposition förordar regeringen att nuvarande system för *tilldelning av lärarresurser för sameskolan* permanentas. Föredragande statsrådet avser att senare återkomma till regeringen med förslag till förordning om lärarresurser vid sameskolan.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad som förordats i proposition 1988/89:100 om tilldelning av lärarresurser vid sameskolan.

1988/89:UbU14

Då utskottet inte har något att erinra mot medelsberäkningen föreslår utskottet att riksdagen beträffande *anslagsbeloppet* till Sameskolor för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 17 686 000 kr.

3. Specialskolan m.m.: Utbildningskostnader

Regeringen lägger i årets budgetproposition fram förslag till åtgärder för teckenspråkundervisningen i skolan. I avsnittet Vissa gemensamma frågor ger föredragande statsrådet en bakgrund till de föreslagna åtgärderna (bilaga 10, s. 38 f). När det gäller fortbildning i teckenspråk för specialskolans lärare är det, enligt föredragande statsrådets mening, angeläget med en intensifierad satsning på fortbildning för att lärarna skall få tillräckliga kunskaper i teckenspråk. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att 3 milj.kr. beräknas årligen under en femårsperiod för fortbildning i teckenspråk. Avsikten är att ca 30 lärare årligen skall kunna genomgå en kurs i teckenspråk omfattande ca 20 studieveckor. Det bör vara möjligt även för andra personalkategorier att i mån av plats delta i utbildningen, om huvudmannen är beredd svara för kostnaderna.

I motion 1988/89:Ub260 (c) yrkande 1 framhålls att det även i fortsättningen kommer att vara nödvändigt med undervisning i specialskolor för ett fåtal svårt handikappade elever, trots att handikappade elever så långt möjligt bör integreras i skolan. Det är enligt motionärerna vidare viktigt att specialskolorna för döva och hörselskadade elever håller hög kvalitet i sin utbildning. Slutligen anförs att *tillgången på kompetenta lärare i teckenspråk* måste öka. Även i motion 1988/89:Ub829 (fp) berörs tillgången på lärare i teckenspråk. Motionärerna framhåller att regeringens förslag till fortbildning i teckenspråk för lärare i specialskolan är ett steg i rätt riktning men anser att *alla* lärare som undervisar döva och hörselskadade elever bör ha kompetens att undervisa med stöd av teckenspråk inom en femårsperiod (yrkande 1). Även grundskolans övriga lärare behöver specialutbildning för att kunna undervisa hörselskadade elever. Därför föreslår motionärerna att det skall ges ökade möjligheter till utbildning i teckenspråk i såväl den grundläggande lärarutbildningen som fortbildningen av lärare i grundskolan (yrkande 2).

Utskottet konstaterar, såsom också görs i motion 1988/89:Ub260, att vissa handikappade elever bör få sin undervisning i särskilda klasser. Detta gäller t.ex. gravt hörselskadade och döva elever. I de kompletterande föreskrifterna till läroplan för grundskolan (Lgr 80) som utfärdades år 1983 fastlades målet om tvåspråkighet (teckenspråk och svenska) för specialskolan. Teckenspråk infördes därmed som obligatoriskt ämne i specialskolan.

Utskottet delar regeringens bedömning av behovet av ökad fortbildning i teckenspråk för lärare i specialskolan. Förslaget att ca 30 lärare varje år under en femårsperiod skall få sådan fortbildning är enligt utskottets uppfattning väl avvägt med hänsyn till det totala antalet lärare i de berörda skolorna och den praktiska möjligheten att skaffa vikarier för de lärare som skall fortbildas.

När det gäller nu verksamma lärares i grundskolan behov av utbildning för att kunna undervisa hörselskadade elever vill utskottet peka på riksdagens beslut (prop. 1987/88:100, UbU 1987/88:12, rskr. 1987/88:203) om en plan för kompletterande fortbildning. Ett viktigt inslag i denna fortbildning är en obligatorisk fortbildning för alla lärare i grundskolan om två till tre veckor med inriktning mot specialpedagogik i vid mening. Utskottet vill vidare erinra om riksdagens beslut (prop. 1988/89:4, bet. 1988/89:UbU7, rskr. 1988/89:95) om specialpedagogik i skolan och specialpedagogisk påbyggnadsutbildning. Riksdagens beslut i dessa frågor har bl.a. utgått från den principen att alla lärare i sin allmänna lärarkompetens skall ha grundläggande kunskaper i specialpedagogik och att skolan även skall ha tillgång till lärare – speciallärare – med en fördjupad specialpedagogisk utbildning för att kunna ge adekvat stöd åt elever med svårare och mer specifika problem.

Utskottet finner det med hänvisning till det anförda inte påkallat att riksdagen gör något särskilt uttalande med anledning av motionerna 1988/89:Ub260 yrkande 1 och 1988/89:Ub829 yrkandena 1 och 2, varför de avstyrks.

Det samlade medelsbehovet under anslaget är beräknat till 240 044 000 kr. Då utskottet inte har något att erinra mot medelsberäkningen föreslår utskottet beträffande *anslagsbeloppet* att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:100 till Specialskolan m.m.: Utbildningskostnader för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 240 044 000 kr.

4. Specialskolan m.m.: Utrustning m.m.

Från anslaget betalas utgifter för läromedel, undervisnings- och arbetsmaterial, inventarier m.m., bibliotek samt hörsel- och talteknisk utrustning.

Det samlade medelsbehovet under anslaget beräknas till 7 152 000 kr. Då utskottet beträffande *anslagsbeloppet* inte har något att erinra mot medelsberäkningen, föreslår utskottet att riksdagen till Specialskolan m.m.: Utrustning m.m. för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 7 152 000 kr.

5. Bidrag till driften av särskolor m.m.

Landstingskommunerna och de kommuner som inte ingår i landstingskommun samt kommuner som anordnar särskola i fall som avses i 6 kap. 2 § skollagen (1985:1100) får statsbidrag med 95 % av lönekostnaderna för rektorer, studierektorer, tillsynslärare och lärare vid särskolan. Även till särskoleverksamhet som anordnas med enskild huvudman utgår statsbidrag i vissa fall. Bidragsbestämmelserna finns i förordningen (1986:188) om statsbidrag till driftkostnader för särskolan m.m. (ändrad senast 1988:939) samt i förordningen (1988:740) om statsbidrag till fristående särskolor. Verksamheten regleras i särskoleförordningen (1986:573, ändrad senast 1988:702 och 1052).

Enligt 6 kap. 2 § skollagen får en landstingskommun till en kommun som ingår i landstingskommunen överlåta att anordna särskola för barn- och ungdomar som är bosatta i kommunen om kommunen medger det och

regeringen lämnar sitt tillstånd. Föredragande statsrådet anför i propositionen att det inom flera landstingskommuner planeras ett överförande av sarskolan till primärkommunalt huvudmannaskap. Enligt föredragande statsrådet är dessa frågor av sådan vikt att det bör utredas om regeringen bör utfärda särskilda riktlinjer för vad som skall gälla vid en kommunalisering av sarskolan. Statsrådet anmäler sin avsikt att föreslå regeringen att tillkalla en sådan utredning. Den bör också överväga om tiden är mogen för att generellt föra över ansvaret för sarskolan till kommunerna och i så fall lämna förslag till hur ett sådant överförande skall ske.

Det samlade medelsbehovet under anslaget beräknas till 710 555 000 kr.

Utskottet har inte något att erinra mot medelsberäkningen under detta anslag. Utskottet föreslår beträffande *anslagsbeloppet* att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:100 till Bidrag till driften av sarskolor m.m. för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 710 555 000 kr.

6. Kostnader för viss personal vid statliga realskolor

Beträffande *anslagsbeloppet* under detta anslag tillstyrker utskottet regeringens förslag. Riksdagen bör till Kostnader för viss personal vid statliga realskolor för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 1 000 kr.

Hemställan

Utskottet hemställer

Bidrag till svensk undervisning i utlandet m.m.

1. beträffande *högstadiundervisning vid svenska skolan i Costa del Sol*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub276 yrkande 17,

2. beträffande *anslagsbeloppet under Bidrag till svensk undervisning i utlandet m.m.*

att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:100 och med avslag på motion 1988/89:Ub817 yrkande 29 till *Bidrag till svensk undervisning i utlandet m.m.* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 44 091 000 kr.,

Sameskolor

3. beträffande *tilldelning av lärarresurser i sameskolan*

att riksdagen godkänner vad som förordats i proposition 1988/89:100 om tilldelning av lärarresurser i sameskolan,

4. beträffande *anslagsbeloppet under Sameskolor*

att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:100 till *Sameskolor* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 17 686 000 kr.

Specialskolan m.m.: Utbildningskostnader

5. beträffande *tillgång på lärare i teckenspråk m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub260 yrkande 1 samt 1988/89:Ub829 yrkandena 1 och 2,

6. beträffande *anslagsbeloppet under Specialskolan m.m.: Utbildningskostnader*

att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:100 till *Specialskolan m.m.: Utbildningskostnader för budgetåret 1989/90* anvisar ett förslagsanslag på 240 044 000 kr.

Specialskolan m.m.: Utrustning m.m.

7. beträffande *anslagsbeloppet under Specialskolan m.m.: Utrustning m.m.*

att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:100 till *Specialskolan m.m.: Utrustning m.m. för budgetåret 1989/90* anvisar ett reservationsanslag på 7 152 000 kr.

Bidrag till driften av särskolor m.m.

8. beträffande *anslagsbeloppet under Bidrag till driften av särskolor m.m.*

att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:100 till *Bidrag till driften av särskolor m.m.* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 710 555 000 kr.

Kostnader för viss personal vid statliga realskolor

9. beträffande *anslagsbeloppet under Kostnader för viss personal vid statliga realskolor*

att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:100 till *Kostnader för viss personal vid statliga realskolor* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 1 000 kr.

Stockholm den 23 mars 1989

På utbildningsutskottets vägnar

Lars Gustafsson

Närvarande: Lars Gustafsson (s), Helge Hagberg (s), Ann-Cathrine Haglund (m), Bengt Silfverstrand (s), Lars Leijonborg (fp), Lars Svensson (s), Göran Allmér (m), Ingvar Johnsson (s), Berit Löfstedt (s), Carl-Johan Wilson (fp), Marianne Andersson (c), Eva Goës (mp), Ewa Hedkvist Petersen (s), Ingegerd Wärnersson (s), Ulf Melin (m), Marianne Jönsson (c) och Ylva Johansson (vpk).

1. Högstadiundervisning vid svenska skolan i Costa del Sol (mom. 1)

Ann-Cathrine Haglund (m), Lars Leijonborg (fp), Göran Allmér (m), Carl-Johan Wilson (fp), Marianne Andersson (c), Eva Goës (mp), Ulf Melin (m) och Marianne Jönsson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "yrkande 17" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att högstadiundervisning bör få bedrivas vid svenska skolan i Costa del Sol. Undervisningen på lägre stadier har i dag en sådan omfattning att även högstadiundervisning kan motiveras. Om högstadiundervisning kommer till stånd, finns vidare förutsättningar för statligt stöd från de norska och finska regeringarna för de elever från dessa länder som undervisas vid skolan. Vad utskottet anfört i ärendet bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *högstadiundervisning vid svenska skolan i Costa del Sol*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub276 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Anslagsbeloppet under Bidrag till svensk undervisning i utlandet m.m. (mom. 2)

Lars Leijonborg och Carl-Johan Wilson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "på 44 091 000 kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att de svenska skolorna i utlandet är en viktig förutsättning för svenska familjers möjligheter att arbeta och leva i andra länder. Det särskilda driftbidraget till dessa skolor bör mot denna bakgrund ökas med viss procentsats som är relaterad till ett nytillskott om 5 milj. kr. Utskottet tillstyrker förslaget i motion 1988/89:Ub817 att anslagsbeloppet skall utgå med 5 milj.kr. utöver regeringens förslag, dvs. med 49 091 000 kr. för budgetåret 1989/90.

dels att moment 2 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

2. beträffande *anslagsbeloppet under Bidrag till svensk undervisning i utlandet m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub817 yrkande 29 och med anledning av proposition 1988/89:100 till *Bidrag till svensk undervisning i utlandet m.m.* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 49 091 000 kr.,